کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢٠

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی پێماندراوە لە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسای سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەمووارکراو و پاڵپشت بە یاساکاریی پەرلەمانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١٥)ی ڕۆژی ٢٠٢٠/١/١٦ کردوویەتی بڕیارماندا بە دەرکردنی:-

یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢٠
یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی
لە هەرێمی کوردستان - عێراق

بەشی یەکەم
ئامانجەکان

ماددەی (١):-

یەکەم: بەرجەستەکردنی بنەماکانی دادپەروەری و شایستە بوون لە خەرجکردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان، و نەهێشتنی سوودمەندبوونی ناشایستە و ڕێگرتن لە بەهەدەردانی بوودجەی گشتی.

دووەم: بەدامەزراوەیکردن و یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیاجیاکانی خانەنشینی لە بوارەکانی (شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ) لە یەك بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی سەر بە (وەزارەتی دارایی و ئابووری) حکومەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

سێیەم: کاراکردن و پشتیوانی کردنی دارایی سندوقی خانەنشینی، و ڕێگرتن لە هەر خەرجییەك لەسەر سندوقەکە جگە لەو مەبەستانەی لە یاسای خانەنشینی کارپێکراو ژمارە (٢٧)ی ساڵی ٢٠٠٦ لە هەرێمدا، ئاماژەیان پێکراوە.

چوارەم: ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان لەسەر بنەمای تەمەن و ساڵانی خزمەت و بڕوانامە.

بەشی دووەم
ڕێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتەکانی میراتگرانی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکراو و گیراوانی سیاسی

ماددەی (٢):-

یەکەم: یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

دووەم: پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٧ی هەموارکراو (یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان) سوودمەند بوون.

سێیەم: پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی ئیمتیازاتی زیندانی و گیراوی سیاسی کە بە ناوی زیندانی و گیراوی سیاسی، بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠١١ (یاسای ئیمتیازاتی زیندانی کراو و گیراوی سیاسی کوردستانی) هەموارکراو سوودمەند بوون.

چوارەم: لە کاتی مردنی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی، بە یاسای خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان مامەڵە لەگەڵ میراتگرانیان دەکرێت.

پێنجەم: پێویستە لەسەر وەزارەتەکانی (دارایی و ئابووری) و (خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی) و (پەروەردە) و (تەندروستی) بە هەماهەنگی وەزارەتی (کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان) ڕێنمایی دەربکەن بە مەبەستی ڕێکخستنەوەی لەئەستۆگرتنی حکومەت بۆ خەرجیی چارەسەری تەندروستی و خوێندنی (کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیریی نەکردۆتەوە) لە قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلییەکان لە ناو هەرێمدا، و دەستنیشانکردنی مەرجەکانی شایستەبوون لەبەر ڕۆشنایی بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (٧) لە یاسای ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٧ (یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهید و ئەنفالکراوەکان لە هەرێمی کوردستان).

بەشی سێیەم
نەهێشتنی سوودمەندبوون لە جارێك زیاتر لە بودجەی گشتی

ماددەی (٣):-

یەکەم:

١- هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی کە خەرج دەکرێن بۆ ئەو کەسانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و خاوەن پێداویستی تایبەت و کەمئەندامان، بەدەر لە یاسا و ڕێنماییە کارپێکراوەکان خۆیان تۆمار کردووە، وڕاستکردنەوەی ئەو سوودمەندییە بەپێی پێوەرەکانی سوودوەرگرتن لەو بەخشین و ئیمتیازاتانە، و لەناویشیاندا ڕێژەی پەککەوتەیی بەپێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی ڕاستێنراو.

٢- کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر، لەجیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی، دەرماڵەی (لەبری پەککەوتەیی)یان پێدەدرێت، بەڕێژەیەك لە مووچەی بنەڕەتییان، کە ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەستنیشان دەکرێت بەڕەچاوکردنی ڕێژەی پەککەوتن لەلایەن لێژنەیەکی پزیشکی پسپۆڕەوە.

دووەم: کار بە سەرجەم ئەو یاسا و بڕیار و پەیڕەو و ڕێنماییانە ناکرێت کە ڕێگە دەدەن بە سوودمەندبوون لە وەرگرتنی زیاتر لە یەك مووچە و بەخشین و هەر ئیمتیازێکی دارایی تر لە بودجەی گشتی لە ناو هەرێم و دەسەڵاتی فیدراڵی، بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارەکانی شارستانی، سەربازی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ، سوودمەندانی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و خانەنشینی بە هەموو جۆرەکانی جگە لە ئیمتیازاتە داراییەکانی میراتگرانی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی و گیراوی سیاسی و سوودمەندان بەپێی یاسای ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠١٥ (یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق).

سێیەم: سەرپشککردنی ئەو کەسانەی کە بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە، کە بەپێی یاسا و ڕێنماییەکان سەرەڕای مووچە سوودمەندن لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی تر لە بودجەی گشتی لەناو هەرێم و دەسەڵاتی ئیتیحادی، کەدەبێت تەنها لە یەکێك لەو مووچە و مینحە و ئیمتیازاتانە سوودمەندبن.

چوارەم: لەکاتی گەڕانەوەی فەرمانبەری خانەنشینکراو بۆ وەزیفەی گشتی بە هەمیشەیی یان بە گرێبەست، سەرپشك دەکرێت لە وەرگرتنی مووچەی خانەنشینییەکەی یان مووچەی ئەو وەزیفەیەی کە پێی دامەزراوەتەوە، و لە هیچ حاڵەتێکدا نابێت سوودمەند بێت لە دوو مووچە.

بەشی چوارەم

بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ

ماددەی (٤):-

یەکەم: یەکخستن و ڕێکخستنی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوارچێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی (کاروباری پێشمەرگە) لە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بودجە و بەرنامەکان (ژمێریاری سەربازی) سەر بە وەزارەتی (کاروباری پێشمەرگە)ی هەرێمی کوردستانە.

دووەم: یەکەکانی ژمێریاری پێویستە لە ژێر وردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان، و (فەرمانگەی چاودێری دارایی) هاتوو لە ماددەی (٣) لە یاسای ژمارە (١٩)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای (وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە هەرێمی کوردستان) هاوشێوەی هێزە ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی ناوبراو بێت.

سێیەم: پێویستە وەزیری کاروباری پێشمەرگە دەسەڵاتی تەواو بەپێی یاسا بەرکارەکان بدات بە فەرمانگەی (چاودێری دارایی) سەر بە وەزارەتی (کاروباری پێشمەرگە) بۆ ووردبینیکردنی لیستی پێشمەرگە و دروستکردنی دۆسیەی کەسی بە پێداویستییە یاساییەکانەوە، و پێداچوونەوە بە خزمەتی پێشمەرگایەتی لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوارچێوەی هەیکەلییەتی وەزارەتی (کاروباری پێشمەرگە) بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی میلاکی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بودجە لە وەزارەتی (دارایی و ئابووری).

چوارەم: پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبییەکان و هەروەها پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایشی ناوخۆ، بە هەماهەنگی و بەپێی پەیڕەوێك ڕێکبخرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت، و ئەوانەی زیاد دەبن لە ژمارەی دیاریکراو لەو پەیڕەوە لە چوارچێوەی میلاکی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەپێی شایستەبوونی خۆیان ڕاژەیان ڕێکدەخرێتەوە.

پێنجەم: گواستنەوەی گشت پاسەوانەکان بۆ سەر میلاکی هێزەکانی یەکەی پاسەوانی لە وەزارەتی (ناوخۆ) و بە هیچ جۆرێك نابێت پاسەوان لەسەر میلاکی هیچ یەکەیەکی تری سەربازی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بێت جگە لە یەکەی پاسەوانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ، و خەرجکردنی مووچەی پاسەوانی تەنها لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری وەزارەتی ناوخۆ دەبێت دوای هاوتاکردن و یەکخستنیان.

شەشەم: پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەنشینی کەمئەندامانی پێشمەرگە لەبەر ڕۆشنایی یاسای ژمارە (٣٤)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای خانەنشینی کەمئەندامانی پێشمەرگە(زێڕەڤانی) هەرێمی کوردستان ــ عێراق ، و هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی ئەو کەسانەی کە بە پێچەوانەی یاسای ناوبراو خانەنشین کراون.

بەشی پێنجەم
دەرماڵەکان

ماددەی (٥):-

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران گشت دەرماڵەکان لە بەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکان، بەشێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێك بخاتەوە.

بەشی شەشەم

ڕێکخستنەوەی هەژمارکردنی خزمەت

ماددەی (٦):-

یەکەم: پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی پلە و ناونیشان و مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچەخۆرانی هەرێم لە بوارەکانی خزمەتی (شارستانی، پێشمەرگایەتی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ) بەپێی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییە کارپێکراوەکان، و ڕێکخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتییدا لەسەر بنەمای بڕوانامە و ساڵانی خزمەتی فیعلی و خزمەتی هەژمارکراوی یاسایی، بەبێ ئەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بەشێوەیەکی نایاسایی بۆ مووچەخۆر ئەژمارکراون.

دووەم: یەکخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بەپێی حوکمەکانی یاسای میلاکی ژمارە (٢٥)ی ساڵی ١٩٦٠ی هەموارکراوی کارپێکراو لە هەرێمدا یان هەر یاسایەکی تر کە جێگەی ئەم یاسایە دەگرێتەوە، و هەڵوەشاندنەوەی ئەو ناونیشان و پلە وەزیفییانەی کە هاودژن لەگەڵ یاسای ناوبراو.

سێیەم: هەڵوەشاندنەوەی گشت پلە و مەرتەبەی زێدەکی کە بەدەر لە یاسا کارپێکراوەکان دراوە بە مووچەخۆران، چ لە ڕۆژی یەکەم دامەزراندنیان یان لە دوای دامەزراندنیان .

چوارەم: هەڵوەشاندنەوەی ساڵانی خزمەتی ئەژمارکراو بۆ خزمەتی وەزیفی (شارستانی یان پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ) بۆ ئەو ماوانەی کە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەکدەگرێتەوە، جگە لە حاڵەتەکانی مۆڵەتی خوێندن، یان خوێندنی ئێواران، یان تەمەنی لەو کاتەدا لە خوار (١٦) شازدە ساڵی بێت، جگە لە زیندانی و ڕاگیراوانی سیاسی.

پێنجەم:

١- هەر پێگەیەکی یاسایی بواری ڕاژەی گشتی پشتبەست بە بڕیاری کارگێڕی هاتوونەتەدی و لەسەر بودجەی گشتی مووچەیان وەرگرتووە، ئەوا ئەو پێگانە پارێزراو دەبن بە مەرجێك لێبڕینی خانەنشینییان بدەن پشت بەست بە بڕیاری کارگێڕی دامەزراندنیان، و پێویستە پلە و ناونیشانی وەزیفی و مووچە و شایستەی داراییان لە چوارچێوەی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییە بەرکارەکان ڕێکبخرێتەوە و خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

٢- حوکمی خاڵی (١)ی بڕگەی (پێنجەم)ی ئەم ماددەیە، تەنیا ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە تا پەسەندکردنی ئەم یاسایە مووچەیان وەرگرتووە.

بەشی حەوتەم
بواری خانەشینی

ماددەی (٧):-

یەکەم: یەکخستنی خانەنشینی ئەوانەی لە خوارەوە ئاماژەیان پێدراوە لە ڕووی مەرج و پێداویستییەکانی خانەشینبوون بەهەمان مەرج و پێوەرەکانی خانەنشینی فەرمانبەران لە پلە گشتییەکانی وەزیفە لەسەر میلاکی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ: سەرۆکی هەرێم و سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکانیان و ئەندامانی پەرلەمان و وەزیرەکان و ئەوانەی بە پلەی ئەوانن و بریکارەکانی وەزارەت و ئەوانەی بە پلەی ئەوانن و ئەوانەی مووچەی بریکاری وەزارەت وەردەگرن و خاوەن پلە تایبەتەکان و بەڕێوەبەرە گشتییەکان و ئەوانەی بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و ئەوانەی مووچەی بەڕێوەبەری گشتی وەردەگرن و سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێم و گشت ئەو کەسانەی کە بەپێی خشتەی کارپێکراوی مووچە لە هەرێمی کوردستان مووچە و دەرماڵەی هەردوو پلە باڵای (أ) و (ب) وەردەگرن لەسەر میلاکی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

دووەم: مووچەی خانەنشینی هەژمار دەکرێت بۆ ئاماژەپێدراوان لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بەم شێوەیەی خوارەوە:-

١- ڕێژەی (١٥%) پانزدە لە سەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت.

٢- ڕێژەی (١,٥%) یەك و نیو لە سەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی بۆ هەر ساڵێکی خزمەت.

٣- دەرماڵەی ئەم بڕوانامانەی خوارەوە یان هاوشێوەیان بەم ڕێژەیە دەبێت:

أ- دەرماڵەی بڕوانامەی ئامادەیی بەڕێژەی (١%)یەك لەسەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

ب- دەرماڵەی بڕوانامەی دبلۆم بەڕێژەی (٢%) دوو لەسەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

ج- دەرماڵەی بڕوانامەی بەکالۆریۆس بەڕێژەی (٤%) چوار لە سەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

د- دەرماڵەی بڕوانامەی دبلۆمی باڵا و ماستەر بەڕێژەی (٦%) شەش لەسەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

ه - دەرماڵەی بڕوانامەی دکتۆرا بەڕێژەی (٨%) هەشت لەسەدا لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

٤- شایستەی مووچەی خانەنشین نابێت لە ڕێژەی (٥٠%) پەنجا لەسەدا تێپەڕێت لە کۆی گشتی دوامووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەت وەریدەگرێت .

سێیەم:

١- فەرمانبەر بەو پێناسەیەی لە یاسای خانەنشینی یەکگرتووی بەرکار لە هەرێمدا هاتووە (بەوانەشەوە کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە) شایستەی مووچەیەکی خانەنشینی دەبن ئەگەر خزمەتی خانەنشینیان لە (١٥) پازدە ساڵ کەمتر نەبێت، و (٤٥) چل و پێنج ساڵ لە تەمەنیان تەواو کردبێت، جگە لە حاڵەتەکانی مردن یان شەهیدبوون یان خانەنشینبوون بە هۆکاری تەندروستی، و ئەو حاڵەتانەی دیکەی بەدەرکردن کە لە یاسای خانەنشینی بەرکاردا هاتووە.

٢-ئەوانەی ڕاسپێردراون بە خزمەتی گشتی، کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەی ئاماژەیان پێدراوە، و مەرجەکانی هاتوو لە بڕگەی (سێیەم / ١)ی ئەم ماددەیە نایانگرێتەوە، ئەوا شایستەی مووچەیەکی خانەنشینی دەبن بەڕەچاوکردنی هەمان پێوەرەکانی هاتوو لە بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە، بەمەرجێك نابێت لە ڕێژەی (٢٥%) بیست و پێنج لەسەدا تێپەڕێت لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت، دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی، تاوەکو حاڵەتەکانیان دەگونجێندرێن لەگەڵ مەرجەکانی هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە .

٣- حوکمەکانی خاڵی (٢)ی ئەم بڕگەیە، ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە وەك ڕاسپێردراو بە خزمەتی گشتی ڕادەسپێردرێن.

چوارەم: ئەندام پەرلەمان بە ئارەزوومەندانە مافی دەستبەرداربوونی لە ماف و شایستە خانەنشینییەکانی وەك ڕاسپێردراو هەیە، بە مەرجێك لە ماوەیەك کە لە (٣٠) سی ڕۆژ تێپەڕنەکات لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە، داواکاری پێشکەش بە دیوانی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق بکات بە مەبەستی وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست.

پێنجەم: هەژمارکردنی ماوەی خزمەتی خولی پەرلەمانی، بۆ هەموو مەبەستەکانی سەرمووچە و بەرزکردنەوەی پلە و خانەنشینی بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی بە ئارەزوومەندانە دەگەڕێنەوە بۆ سەر وەزیفەکانیان.

شەشەم: حوکمەکانی ئەم ماددەیە هەموو ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە، و لە پێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە خانەنشین بوون، و پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە، بۆ ئەوانەش کە خزمەتی خانەنشینییان نەگەیشتۆتە (١٥) پانزە ساڵ، ئەوا تاوەکو (٣) سێ ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەکەیان هاوشێوەی پلە وەزیفە گشتییەکان، بۆ ئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی ئیجباری بەمەرجێك بڕی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات.

حەوتەم: ئەوانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە و پێشتر فەرمانبەری حکومەت بوون، کە بە ئارەزوومەندانە بۆ سەر وەزیفەکانیان دەگەڕێنەوە، دەست لەکارکێشانەوەیان هەڵدەوەشێتەوە و ڕاژەکەیان بۆ هەژمار دەکرێت، بۆ مەبەستی سەرمووچە و پلە بەرزکردنەوە و خانەنشینی، و لایەنی پەیوەندیدار پابەند دەبێت بە دابینکردنی پلەی وەزیفی پێویست و تەرخانکراوی دارایی پێویست بۆیان، و سەرپشك دەبن لە وەرگرتنی مووچەی خانەنشینی یان مووچەی ئەو وەزیفەیەی کە بۆی دەگەڕێتەوە.

هەشتەم: جگە لە ڕاسپێردراوان بە خزمەتی گشتی هەموو ئەوانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە ناویان هاتووە شایستەی مووچەی خانەنشینی دەبن، بەهەمان پێوەر و مەرجەکانی هاتوو لە بڕگەکانی (دووەم و سێیەم)ی هاتوو لەم ماددەیە، بەڕێژەیەك نابێت لە (٦٠%) شەست لەسەدا تێپەڕبکات لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە کە لەکاتی خزمەتدا وەریدەگرێت.

نۆیەم: موچەی خانەنشینی سەرجەم دادوەر و داواکاری گشتی، نابێت لە ڕێژەی (٧٠%) حەفتا لەسەدا تێپەڕبکات لەکۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، کە لەکاتی خزمەتدا بەپێی یاسا بەرکارەکان وەریدەگرێت.

ماددەی (٨):-

گواستنەوەی گشت ئەو بەڕێوەبەرایەتی گشتی و ئەو بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و هەر یەکەیەکی دیکەی کارگێڕی و دارایی کە مووچەی خانەنشینییان لێ خەرج دەکرێت (شارستانی، سەربازی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ، یەکە ڕێکنەخراوەکانی هێزەکانی پێشمەرگە)، وە گواستنەوەی گشت میلاك و موڵك و ماڵی گواستراوەی ئەو بەڕێوەبەرایەتی و یەکە کارگێڕییانە و دۆسیە و بەراییەکانی ئەو کەسانەی ئاماژەیان پێکراوە بۆسەر بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی (وەزارەتی دارایی و ئابووری) حکومەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق، هەیکەلبەندییەکی تازە بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتییە گشتییە ئامادە دەکرێ و لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیرانەوە پەسەند دەکرێت.

ماددەی (٩):-

هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی (وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی) و هەر پلەیەکی تری تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان بوون پێش ڕێکەوتی ١٩٩١/٣/٥، وەك ڕێزلێنانێك مووچەی خانەنشینییان بەو پلانە پێدراوە، لەبری ئەوە پێویستە لەدوای دڵنیابوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستییەکان و وردبینیکردن و پاککردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لەناو کەسانی ناشایستە، ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێت لەبەر ڕۆشنایی یاسای ژمارە (٣٣)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای (ڕێزلێنانی پێشمەرگە (زێڕەڤانی) هەرێمی کوردستان ـ عێراق)، یان یاسای ژمارە (٣٤) ساڵی ٢٠٠٧ یاسای (خانەنشینی کەمئەندامانی پێشمەرگە (زێڕەڤانی) هەرێمی کوردستان ـ عێراق)، یان یاسای ژمارە (٣٦) ساڵی ٢٠٠٧ یاسای (ڕاژە و خانەنشینی پێشمەرگە (زێڕەڤانی) هەرێمی کوردستان ـ عێراق)، بەپێی تایبەتمەندی.

ماددەی (١٠):-

هەڵوەشاندنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بەشێوەیەکی نایاسایی خانەنشینکراون و راستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین کراون، یان لەسەر بنەمای ئەژمارکردنی نایاسایی ساڵانی خزمەتی وەزیفی خانەنشین کراون، و ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینییان بۆ ئەو مووچەیەی بەپێی یاسا کارپێکراوەکان شایستەی دەبن وەك لەم یاسایەدا ئاماژەی پێکراوە .

بەشی هەشتەم

حوکمەکانی کۆتایی

ماددەی (١١):-

یەکەم: دەبێت دەسەڵاتی جێبەجێکردن و لایەنە پەیوەندیدارەکان، حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن

دووەم: دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان پابەندە بە پشکنین و وردبینیکردن و بەدواداچوونی جێبەجێکردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە و یاسا پەیوەندیدارەکانی تر و ئامادەکردنی ڕاپۆرت لەبەر ڕۆشنایی یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٠٨.

سێیەم: دەستەی دەسپاکی و داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق بەپێی تایبەتمەندی پابەندن بە وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك کە بەربەست و ئاستەنگ بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دروست دەکەن.

ماددەی (١٢):-

یەکەم: دامەزراندن لە وەزیفەکانی (بەڕێوەبەری گشتی و راوێژکار و سەرووتر)، لە دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان ـ عێراق رادەگیرێت، مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێت.

دووەم: خانەنشینکردنی فەرمانبەر بە پلەی (بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر)، کە پێکهاتەی ئیداری لە ئاستی (بەڕێوەبەرایەتی گشتی و سەرووتر) بەڕێوە نابات بەپێی حوکمەکانی برگەی (هەشتەم) لە ماددەی (٧)ی ئەم یاسایە دەبێت، یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ، کە لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دەگونجێت.

سێیەم: حوکمەکانی برگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە سەرۆکی یەکە ئیدارەکانیش (پارێزگار، قایمقام، بەڕێوەبەری ناحییە) دەگرێتەوە، کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوە نابەن.

چوارەم: مەرجەکانی دامەزراندن بە پلەی (بەڕێوەبەری گشتی و بەرەوژوور) جگە لە مەرجەکانی فەرمانبەرایەتی وەزیفەی گشتی بە پەیرەوێك دەستنیشان دەکرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت، کە تیایدا ڕەچاوی بڕوانامە و پسپۆڕی و ساڵانی خزمەت و شارەزایی و لێهاتوویی بکرێت.

ماددەی (١٣):-

یەکەم:

١- وەزارەتــی دارایــی و ئــابووری لە چوارچێــوەی ڕێکخســتنەوەی بــواری بــانکی لە هەرێــم و بە ئەلیکترۆنکردنی خزمەتگوزارییە بانکییەکان، ئەژمێرێکی تایبەت دەکاتەوە بـۆ هەر مووچەخـۆر و سوودمەندێك لە بودجەی گشتی لەپێناو زامنکردن (پاراستن)ی گشت شایستە داراییەکانیـان بە شایستە داراییە خەرجنەکراوەکانیشەوە.

٢- چـۆنیەتی کـردنەوەی ئەو ئەژمێـرە و سـوودوەرگرتنی مووچەخـۆر و سـوومەند لە ئەژمێـرەکە بە ڕێنماییەکی دارایی ڕێکدەخرێت کە لەلایەن وەزارەتی (دارایی و ئـابووری)یەوە دەردەچێـت لەبەر ڕۆشنایی بڕگەی (یەکەم/١)ی ئەم ماددەیە.

دووەم: لەبەر ڕۆشـنایی ئەو بـڕە پـارەیەی کە بە فیعلـی لە خەرجییەکـان دەگەڕێـتەوە لە دەرئەنجـامی جێبەجێکردنی ئەم یاسـایە، دەبێـت ئەنجـومەنی وەزیـران ئەولەویـیەت بـدات بە پێـداچوونەوە بەکەمترین مووچەی خانەنشـینی لە هەرێـم بە ئاراسـتەی زیـادکردن و بەڕەچـاوکردنی بژێـوی و گوزەرانی ئەو کەسانەی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن.

سێیەم: پێویستە لەسەر وەزارەتی (دارایی و ئابووری) حکومەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق، ڕێکـاری یاسایی پێویست بۆ وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان بگرێتەبەر، و پێداچوونەوە بەو مۆڵـك وماڵانە بکرێ وەك گەرەنتی (زامنکردن) بۆ دانەوەی ئەم قەرزانە دانراوە.

ماددەی (١٤):-

یەکەم: جێبەجێکردنــی حوکمەکــانی ئەم یاســایە ئاســەواری دارایــی و دادوەری لێنــاکەوێتەوە بــۆ حاڵەتەکانی پێش کەوتنەبواری جێبەجێکردنی یاساکە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە مافی ئەوەیان هەیە بەپێی حوکمەکـانی یاسـای بەرکار تانەی یاسایی بدەن.

ماددەی (١٥):-

نابێت هیچ کەسێك خانەنشین بکرێـت یـان هەر ئیمتیـازاتێکی دیـکەی دارایـی لەژێـر هـیچ پاسـاو و ناونیشانێکدا پێ بدرێت ئەگەر پێشتر بەشایستەبوونی یاسایی لە تۆمارەکانی داتابەیسی سیسـتەمی بایۆمەتری پەیڕەوکراو لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردسـتان تۆمـار نەکرابێـت و بەرایـی نەبێـت، و مـووچەی خانەنشـینی بـۆ میراتگـری یاسـایی (المسـتحق) خەرج ناکرێـت تـاوەکو تۆمـار نەکرێـت لە داتابەیسی سیستەمی بایۆمەتری.

ماددەی (١٦):-

یەکەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە هەمـوو حاڵەتەکـانی پـێش بەرکـاربوونی ئەم یاسـایەش دەگـرێتەوە و پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەم یاسایە.

دووەم: کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت.

سێیەم: یاسای خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکانی هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (٣٦)ی ساڵی ٢٠٠٤ هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی (١٧):-

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربکات بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە ماوەیەك کە لە (٦٠) شەست ڕۆژ تێپەڕ نەکات لە ڕۆژی دەرچواندنی ئەم یاسایە.

ماددەی (١٨):-

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (١٩):-

ئەم یاسایە لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) بڵاودەکرێتەوە، و لە دوای تێپەڕبوونی (٩٠) نەوەد ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی پەیڕەوی هاتوو لە ماددەی (١٧)ی ئەم یاسایە دەکەوێتە بواری جێبەجێکردنەوە.

هۆیەکانی دەرچواندن

لە پێناو ڕێکخستنەوەی بواری وەزیفەی گشتی و خانەنشینی لە سەرجەم بوارەکانی (شارستانی و پێشمەرگایەتی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ)، و هەروەها تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی، و بەرپاکردنی دادپەروەری و یەکسانی لەخەرجکردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتە داراییە گشتییەکان، و ڕێگرتن لە سوود وەرگرتنی ناڕەوا و نایاسایی لە تەرخانکراوەکانی بودجەی گشتی، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان

هەولێر
٢٠٢٠/٢/٣